

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ФЕНОМЕНА ОСВІТИ

Д.Д. Ременюк

Україна, м. Запоріжжя, Запорізький національний технічний університет

Природа освітньої системи є загальною і основною для розвитку будь-якого суспільства і держави. Адже саме в її рамках створюється людський капітал, що в подальшому визначатиме соціокультурні параметри суспільства.

Освітньо-виховний процес для суспільства є одним із основних пріоритетів. Сьогодні освіта є не лише засобом індивідуального розвитку, але і фактором якісної зміни громадського життя. Освіта сама по собі є виховним середовищем, заснованим на раціональних основах особистісних якостей. Особливо важливо використати найповніше потенціал освіти саме в трансформаційних процесах суспільства, що буде забезпечувати розвиток.

Побудова нового громадянського, патріотичного суспільства, орієнтованого на високі цінності, набуває актуальності у сучасній українській освіті. Саме на освіту як виховний феномен багато в чому розраховує українська спільнота у справі відродження і у подальшому розвитку соціальної держави з новим громадянським суспільством [3, с.147-149].

Найперше що слід зробити це вивчити феномен освіти, дослідити статус виховання в системі освіти та виокремити основні напрями виховання в системі освіти.

Основним принципом дослідження є визнання глибинної, єдності освіти і виховання, що забезпечує гуманістичне спрямування розвитку освітньої системи. Гуманізація освіти і виховання пов'язана з розвитком активно-творчих можливостей людини, соціально-вольового та морального потенціалу особистості, стимулювання її прагнення до реалізації себе в інтересах суспільства, тому що розвиток багатства людської природи виступає як самоціль. Така ідеальна гуманістична мета освіти і виховання – виведення кожної людини в її індивідуальному розвитку на передній план людської культури.

Перехід людини на новий рівень, оволодіння культурою, зміна її ставлення до світу, інших людей і до себе, підвищення відповідальності за свої дії та їхні наслідки – основний результат гуманізації освіти і виховання. Саме такий результат перетворює освіту на потужний і ефективний інструмент виховання громадянських якостей кожної

особистості, а також створює загальнодемократичний настрій в національному суспільстві, необхідний для активного впровадження демократично-громадянських реформ та модернізації українського суспільства [1, с.148-158].

Отже, звернемося до аналізу феномену освіти в аспекті його громадянсько-виховного потенціалу. Буквальне значення терміну «освіта» – це «формування образу». Виховна функція освіти, а особливо культурно-виховна, громадянсько виховна, гуманістично-виховна, є фундаментальним завданням будь-якої національної освітньої системи, від виконання якого залежить адекватне сприйняття та подальший прогрес суспільства. Метою освіти є відтворення культурного досвіду, гармонійна соціалізація, патріотичне та ціннісне виховання, що і виступають основами виховання громадянина.

Статус виховання в системі педагогічного процесу, є фундаментальним чинником, який виконує людинотворчі та громадянсько-формувальні функції. Такий принцип дасть можливість гармонійно застосовувати його в структурі педагогічного процесу на всіх його рівнях дії людинотворчої та виховної технології.

Процес виховання є планомірним впливом на формування її морального вигляду, прищеплювання необхідних правил поведінки і норм які прийнятні в даному суспільстві і не перешкоджають його існуванню.

Освіта як виховання фокусується на таких принципах:

- єдність національного та загальнолюдського;
- культуровідповідність виховання;
- активність;
- збереження і розвиток мовного різноманіття;
- демократизація, гуманізація, безперервність і послідовність;
- єдність навчання і виховання;
- диференційність та індивідуальність виховного процесу;
- гармонізація родинного і суспільного виховання.

Сучасне українське суспільство перебуває в ситуації перехідного процесу, який включає різні типи суспільної свідомості. В силу цього перед соціальними інститутами суспільства і особливо системою освіти постають складні завдання виховання високої моральності молоді, громадянськості, патріотизму, відчуття відповідальності за долю України. Тому сам статус виховання в системі педагогічного процесу значно підвищується [2, с.18].

Освіта як виховання виконує функцію теоретично-наукового вироблення та практичного застосування новітніх інновацій. Саме освіта несе в собі найпотужніший потенціал переконання особистості у її значущості для соціального розвитку.

Освіта найактивніше здійснює соціалізаційно-феноменологічну адаптацію молодій людині до сучасної соціальної реальності. Визначальним у розумінні сутності виховання стає усвідомлення особистістю своєї ролі як суб'єкта діяльності і спілкування, своєї відповідальності перед певним колективом і суспільством. Тому метою виховання за сучасних умов стає всебічний розвиток особистості.

Отже, освіта в сучасному українському суспільстві, яке перебуває на стадії активної трансформації, відіграє системно-формувальну роль, адже здійснює перетворювально-виховну функцію, закладаючи глибинні основи для розвитку людського капіталу нашої нації.

Людина має навчитися жити і працювати в умовах демократизації усіх сфер суспільства. Значно зростає роль спрямованості виховання (особливо в межах загальноосвітньої школи, вищих навчальних закладів) на підготування творчої особистості, соціально активної, відповідальної, з високою загальною і правовою культурою. Отже, освіта та її виховний потенціал як чинники формування громадянських якостей особистості та нації загалом являють собою стратегічний ресурс державотворення, що перетворює педагогічно-виховний процес у кожному навчальному закладі на засіб активізації демократичних реформ всієї національно-соціальної системи.

Отже, визначивши освіту як середовище випереджального виховання морально-громадянських, громадсько-демократичних чеснот окремої особистості та населення країни загалом, можемо детальніше визначити функціональні параметри освіти як чинника формування громадянських якостей особистості. Насамперед педагогічно-виховний потенціал національної системи освіти має пробуджувати в кожній молодій людині такі прагнення і тип мислення, в яких домінували б такі цінності, як «свобода та ініціативність особистості, що спрямовані на задоволення розумних потреб членів суспільства без шкоди для його загальних інтересів; плюралізм духовного життя суспільства, в основі якого визнання і реальне забезпечення гуманістичних і демократичних загальнолюдських цінностей; активна участь у всіх сферах суспільного життя недержавних самоврядних громадських спільностей».

В Україні також на офіційному загальнодержавному та громадському рівнях визнано потребу у громадянському вихованні.

Актуальність громадянського виховання особистості зумовлюється процесом становлення України як єдиної політичної нації. Компетентність і відповідальність молодих громадян сприятиме формуванню в Україні громадянського суспільства, яке передбачає трансформацію правової та моральної культури особистості [4, с.33-39].

Висновки. Найголовнішим результатом ефективного демократично-громадянського виховання молодого покоління є значне зростання якісно-компетентнісних та морально-духовних характеристик людського потенціалу соціуму.

Ставши на шлях демократичного розвитку, Україна не має іншого виходу, окрім формування ефективних структур та засобів громадянського виховання молодого покоління. Тому слід робити все можливе задля збагачення соціокультурної сторони освітнього процесу для того щоб, у подальшому вона стала провідним аспектом у формуванні громадянського суспільства за допомогою соціально-освітніх елементів. Безпосередній розвиток освіти і вплив на суспільство і буде визначальним кроком у формуванні громадянських цінностей особистості.

Література:

- 1.Бутенко В.Г. Громадянське виховання студентів у системі вищої технічної освіти / В.Г. Бутенко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. Збірник наукових праць. – 2010. – № 1 (2). – С. 149–158.
- 2.Василенко І.В. Виховання громадянськості студентів засобами самоврядування у вищих навчальних закладах Канади : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання / І.В. Василенко. – К., 2009. – 21 с.
- 3.Годлевська В.Ю. Гуманізація освіти як фактор демократизації суспільства. Іспанський досвід / В. Ю. Годлевська // Гуманізм та освіта : зб. мат. VIII Міжнар. наук.-практ. конф., Вінниця, 19–21 вересня 2006 р. – Вид-во ВНТУ «УНІВЕРСУМ-Вінниця», 2006. – С. 147–149.
- 4.Куліненко Л. Освіта як чинник формування громадянських якостей особистості [Текст] / Л. Куліненко // Вища освіта України. – 2013. – № 2. – С. 33–39.